

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Unia równości: strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030«”

[COM(2021) 101 final]

(2021/C 374/09)

Sprawozdawca: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Wniosek o konsultację	Komisja, 26.3.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	21.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	233/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje nową strategię UE na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami, w której uwzględniono wiele sugestii zaproponowanych przez europejski ruch na rzecz osób z niepełnosprawnościami i społeczeństwo obywatelskie. Odzwierciedla ona również wiele propozycji zawartych w opinii EKES-u z 2019 r. (1), przyczynia się do wdrożenia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych na szczeblu UE i stanowi istotny element Unii równości. Komitet wyraża jednak zaniepokojenie złagodzeniem obowiązujących środków i twardych przepisów wdrażających strategię, choć przyznaje, że nowa strategia jest wyraźnym krokiem naprzód pod względem ambicji w porównaniu ze strategią na lata 2010–2020.

1.2. Zaangażowanie w uruchomienie platformy ds. niepełnosprawności zapowiada się bardzo obiecująco, ale może też rozczarować, jeśli inicjatywa ta nie zostanie dobrze zrealizowana. Należy zadbać o przejrzystość w odniesieniu do członków, programów spotkań (z możliwością wnoszenia uwag do punktów porządku obrad) i efektów. Platforma musi też zapewnić, aby organizacje osób z niepełnosprawnościami miały silny głos. Jesteśmy przekonani, że EKES ma w tym zakresie do odegrania pewną rolę i musi uczestniczyć w rozmowach na ten temat.

1.3. Należy wzmocnić związek między strategią w sprawie niepełnosprawności a znacznymi inwestycjami, które mają być realizowane w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF). Konieczne jest również, aby zapewnić i maksymalnie wzmocnić jej powiązanie z wdrażaniem i monitorowaniem planu działania na rzecz filaru praw socjalnych UE, a zwłaszcza zasady 17 tego filaru. EKES chciałby, aby Komisja Europejska (KE) przedstawiła jaśniejszy i bardziej wyrazisty program, w jaki sposób promować wykorzystanie krajowych RRF, aby pomóc osobom z niepełnosprawnościami w powrocie do zdrowia po pandemii. Komisja Europejska musi zwrócić się do tych państw członkowskich, które nie przedstawiły swoich planów w sposób przejrzysty lub nie zastosowały się do wytycznych Komisji Europejskiej przewidujących przeprowadzenie stosownych konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim. KE musi też zdecydowanie przeciwstawiać się planom, w których proponuje się inwestycje sprzeczne z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych, takie jak inwestycje w placówki opieki instytucjonalnej.

1.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje wniosek w sprawie inicjatywy AccessibleEU, choć na obecnym etapie nie spełnia on postulatu Komitetu dotyczącego powołania Europejskiej Rady ds. Dostępności. Komisja Europejska musi jasno i wyraźnie określić, w jaki sposób zamierza finansować tę agencję i zatrudniać w niej pracowników oraz w jaki sposób zapewni reprezentację osób z niepełnosprawnościami, gdyż osoby te muszą być reprezentowane wewnętrznie, jako pracownicy i eksperci, a nie tylko zewnętrznie, jako podmioty, z którymi przeprowadza się konsultacje.

1.5. EKES wyraża zdecydowane poparcie dla inicjatywy przewodniej w sprawie unijnej karty osoby niepełnosprawnej i uważa, że może ona przyczynić się do znaczących zmian. Ubolewa jednak nad tym, że nie podjęto jeszcze żadnych zobowiązań w celu zagwarantowania, że zostanie ona uznana przez państwa członkowskie. Komitet podkreśla potrzebę wdrożenia karty osoby niepełnosprawnej w drodze rozporządzenia, które umożliwiłoby jej bezpośrednie wprowadzenie do użytku i powszechne obowiązywanie w całej UE.

(1) Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41.

1.6. EKES popiera planowane na 2023 r. opracowanie przewodnika dotyczącego dobrych praktyk wyborczych w zakresie udziału osób z niepełnosprawnościami w procesie wyborczym. Wyraża także poparcie dla prac planowanych wraz z państwami członkowskimi, europejską siecią współpracy ds. wyborów i Parlamentem Europejskim w celu zagwarantowania osobom z niepełnosprawnościami praw politycznych na równi z innymi osobami. EKES zaleca przyspieszenie realizacji tego zadania, tak aby władze krajowe i lokalne miały czas na przyjęcie bardziej dostępnych rozwiązań przed wyborami europejskimi w 2024 r.

1.7. Brakuje konkretnych działań uwzględniających potrzeby kobiet i dziewcząt z niepełnosprawnościami. Komitet wzywa, aby w miarę możliwości zaradzić temu problemowi poprzez zapewnienie włączenia aspektu płci do wszystkich działań już uwzględnionych w strategii. Należy do tego podejść ze szczególną uwagą w przypadku działań dotyczących przemocy. Uwaga skupiona na kobietach powinna być również rozszerzona na członkinie ich rodzin, które zapewniają długotrwałą i nieformalną opiekę swoim niepełnosprawnym krewnym, ponieważ kobiety są szczególnie skłonne do podejmowania ról opiekuńczych. Po przeprowadzeniu śródkresowego przeglądu strategii EKES chciałby, aby w drugiej połowie okresu jej obowiązywania zaproponowano konkretną inicjatywę przewodnią dotyczącą niepełnosprawnych kobiet.

1.8. Niezwykle ważne są działania dotyczące dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz osób z niepełnosprawnościami jako ofiar przemocy. EKES wyraża przekonanie, że działania te, zwłaszcza dotyczące szkolenia pracowników wymiaru sprawiedliwości i funkcjonariuszy organów ścigania, muszą obejmować także wskazówki, w jaki sposób zapewnić, aby osobom z niepełnosprawnościami nie odmawiano dostępu do wymiaru sprawiedliwości z powodu braku zdolności do czynności prawnych ani nie narażano ich na opóźnienia w dochodzeniu sprawiedliwości z powodu trudności w uzyskaniu dostępu, braku wsparcia w podejmowaniu decyzji lub też braku dostępnej pomocy w zakresie komunikacji, takiej jak tłumaczenie na język migowy.

1.9. Zaproponowane wytyczne w sprawie poprawy niezależnego życia i integracji w społeczności stanowią kwestię, którą Komisja Europejska musi zająć się ze szczególną uwagą. Wytyczne te muszą opierać się na bardzo jasnych definicjach tego, co w UE rozumie się pod pojęciem opieki instytucjonalnej, usług na poziomie społeczności lokalnych i niezależnego życia. Komitet zaleca, by Komisja Europejska oparła swoje definicje na definicjach ustalonych i uzgodnionych przez Europejską Grupę Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki Świadczonej na Poziomie Lokalnych Społeczności, a także na komentarzu ogólnym nr 5 do art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

1.10. Proponowany pakiet dotyczący poprawy sytuacji na rynku pracy, jak również zobowiązanie KE do usprawnienia rekrutacji i integracji osób z niepełnosprawnościami w instytucjach UE stanowią jasną odpowiedź na apele społeczeństwa obywatelskiego. Należy z całą mocą podkreślić, jak ważna jest koncentracja na poprawie jakości zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w świetle pandemii COVID-19⁽²⁾, i w tym kontekście strategia mogłaby być odważniejsza. EKES zdecydowanie zaleca, by rozpocząć prace nad określeniem wskaźników w celu monitorowania realizacji tych działań, oraz by podjąć wysiłki na rzecz dostosowania tych środków do środków ochrony ludności i w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. W odniesieniu do zatrudnienia w państwach członkowskich można osiągnąć ten cel częściowo dzięki propozycji KE, by włączyć wskaźniki dotyczące różnic w poziomie zatrudnienia między osobami z niepełnosprawnościami i bez niepełnosprawności do nowej tablicy wskaźników społecznych filaru społecznego oraz by w niektórych innych wskaźnikach uwzględnić dezagregację ze względu na niepełnosprawność. EKES podkreśla, że celem jest nie tylko osiągnięcie wyższych wskaźników zatrudnienia, ale także wysokiej jakości zatrudnienia, które umożliwia osobom z niepełnosprawnościami poprawę ich pozycji społecznej poprzez pracę. Komitet sugeruje, by tablica wyników zawierała wskaźniki dotyczące jakości zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, takie jak to, czy osoby te są zatrudnione w pełnym wymiarze godzin i na podstawie długoterminowych umów oraz czy są zatrudnione na otwartym rynku pracy. Komisja Europejska musi zdecydowanie nalegać na realizację celów wyznaczonych dla państw członkowskich, które określają, w jakim stopniu powinny one zmniejszyć do 2030 r. różnice w poziomie zatrudnienia między osobami z niepełnosprawnościami i tymi bez niepełnosprawności. Komitetowi należy na wyznaczeniu ambitnych celów, które umożliwią w jak największym stopniu zniesienie wszelkich różnic w zatrudnieniu, zwłaszcza w odniesieniu do zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

1.11. W strategii zaproponowano szereg działań w zakresie edukacji. EKES podkreśla, że działania w zakresie szkolenia nauczycieli pracujących z osobami o specjalnych potrzebach edukacyjnych powinny również koncentrować się na szkoleniu nauczycieli w zwykłych placówkach oświatowych, aby mogli oni zapewnić integracyjne nauczanie w klasie. Należy zachęcać państwa członkowskie, by delegowały pedagogów pracujących z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych do placówek włączających, aby umożliwić dzieciom z niepełnosprawnościami uzyskanie specjalistycznego wsparcia, którego mogą potrzebować, będąc jednocześnie uczniami szkoły powszechnej, do której uczęszczają osoby bez niepełnosprawności.

(²) Disability and labour market integration: Policy trends and support.

1.12. Pozytywnym krokiem jest propozycja aktualizacji zestawu narzędzi dotyczącego „podejścia opartego na prawach człowieka, uwzględniającego wszystkie prawa człowieka na potrzeby unijnej współpracy na rzecz rozwoju”. Powinno się to odbyć przy udziale krajowych i lokalnych organizacji osób z niepełnosprawnościami działających w krajach, w których prowadzone są takie inwestycje.

1.13. Działania na rzecz wspierania państw członkowskich we wdrażaniu konwencji haskiej z 2000 r. byłyby sprzeczne z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych w odniesieniu do takich kwestii jak przymusowe leczenie i przymus. Należy zająć się tym zagadnieniem przy udziale organizacji osób z niepełnosprawnościami, zanim KE podejmie jakiegokolwiek dalsze działania.

1.14. EKES z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie Komisji Europejskiej, by przeprowadzić poprzez służenie przykładem. Trzeba zdecydowanie wdrażać propozycje, takie jak te dotyczące dostępności budynków KE, i nie odchodzić od harmonogramu wdrażania nakreślonego w strategii.

1.15. Proponowana strategia gromadzenia danych jest jedną z kluczowych propozycji. EEKS podkreśla potrzebę zapewnienia bardziej systematycznego gromadzenia danych zdezagregowanych, być może z wykorzystaniem krótkiego zestawu pytań Grupy waszyngtońskiej.

1.16. Przewiduje się, że ramy monitorowania celów i działań określonych w strategii będą gotowe do 2021 r. EKES, w szczególności za pośrednictwem Grupy EKES-u ds. Niepełnosprawności, jest gotów wspierać Komisję Europejską w ich opracowaniu, przy udziale organizacji osób z niepełnosprawnościami, które powinny być w pełni i aktywnie zaangażowane w cały proces.

1.17. W strategii stwierdza się, że osoby z niepełnosprawnościami powinny w pełni uczestniczyć w Konferencji w sprawie przyszłości Europy. EKES pragnie, by KE wywiązała się z tego zobowiązania poprzez włączenie osób z niepełnosprawnościami oraz ich organizacji przedstawicielskich do wszystkich obszarów konferencji, a nie tylko do tych konkretnie związanych z niepełnosprawnością.

1.18. EKES wzywa KE do rozpoczęcia przygotowań do wyboru kandydata UE do Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych i zaleca, by kandydatem była europejska kobieta z niepełnosprawnością.

1.19. We wdrażaniu strategii zasadniczą rolę ma do odegrania również Rada UE. EKES wzywa Radę, aby przyłączyła się do platformy ds. niepełnosprawności i niezwłocznie powołała koordynatora ds. niepełnosprawności, jak przewiduje strategia. Koordynator ds. niepełnosprawności w Radzie powinien pełnić funkcję punktu kontaktowego Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, jak zasugerowano UE w uwagach końcowych z przeglądu Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w 2015 r.

1.20. EKES wzywa także ruch osób z niepełnosprawnościami do proaktywnego działania i dążenia do tego, by każde działanie w ramach tej strategii przyniosło oczekiwane rezultaty, a także do okazania solidarności w zapewnianiu, by środki te przynosiły także korzyści imigrantom i uchodźcom z niepełnosprawnościami. Zainicjowanie strategii na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami jest jedynie punktem wyjścia. Sama strategia nie przyniesie rzeczywistych zmian dla osób z niepełnosprawnościami, ale w nadchodzącym dziesięcioleciu znaczenie będzie miał każdy z jej elementów. Partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego powinny w pełni poprzeć wdrażanie nowej strategii.

2. Uwagi ogólne

2.1. EKES z zadowoleniem zauważa, że strategia UE na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030 stanowi wyraźny krok naprzód w porównaniu z poprzednią strategią. Wyraża też uznanie dla procesu konsultacji przeprowadzonego przez Komisję Europejską oraz dla faktu, że wiele z propozycji, które zawarł w swej opinii⁽³⁾, uwzględniono w ostatecznej wersji strategii. Świadczy to również o widocznej zdolności Komitetu do kształtowania efektów nowych strategii politycznych i inicjatyw UE.

2.2. EKES z uznaniem przyjmuje fakt, że Komisja Europejska zobowiązała się do przedstawienia siedmiu projektów przewodnich o jasno określonych celach i terminach realizacji. Taki poziom przejrzystości znacznie ułatwi pracę EKES-u, społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych w przygotowaniu własnego wkładu w te działania.

2.3. Wśród projektów przewodnich EKES dostrzega szczególny potencjał centrum zasobów AccessibleEU. Jego powodzenie będzie zależec zarówno od środków, jakie przeznaczy na niego KE, jak i od fachowej wiedzy personelu, który będzie go prowadził, a także od umiejętności skupiania ekspertów, którzy będą w stanie przekazać państwom członkowskim wiedzę o rzeczywistej wartości.

⁽³⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41.

2.4. Komitet z zadowoleniem przyjmuje wniosek w sprawie ogólnounijnej karty osoby niepełnosprawnej. Różnica, jaką karta ta wniesie w życie osób z niepełnosprawnościami, będzie zależeć od tego, jakie prawa i uprawnienia zapewni ona z chwilą jej wprowadzenia oraz od tego, czy zostaną podjęte kroki zapewniające jej stosowanie we wszystkich państwach członkowskich.

2.5. Jedną z mocnych stron strategii jest sposób, w jaki wpłynie ona na wewnętrzne funkcjonowanie KE oraz na powiązania z innymi instytucjami UE. EKES ze szczególnym zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie do corocznej wymiany informacji między Komisją Europejską a EKES-em. Uważamy również, że EKES powinien znaleźć swoje miejsce w nowej platformie ds. niepełnosprawności, obok organizacji osób z niepełnosprawnościami.

2.6. Strategia pod pewnymi względami wydaje się być niepewnym krokiem naprzód. Uwzględniono w niej wiele propozycji zawartych w opinii EKES-u⁽⁴⁾, ale brak jest zaangażowania na rzecz nowych przepisów. Spośród pięciu działań odnoszących się do twardego prawodawstwa cztery dotyczą przeglądów istniejącego prawodawstwa, które są już realizowane, a jedno stanowi wniosek o zbadanie możliwości wprowadzenia prawodawstwa „w razie potrzeby”. W nowej strategii przeważają mechanizmy takie jak wytyczne i zestawy narzędzi, które, mimo że mogą przyczynić się do rozwoju praktyk w państwach członkowskich, niosą ze sobą znacznie większe ryzyko nieprzestrzegania przepisów i nie przewidują możliwości postawienia państw członkowskich przed Trybunałem Sprawiedliwości UE.

2.7. W ramach strategii KE obiecała zająć się niektórymi kwestiami wykorzystując w tym celu inne strategie i plany działania UE, takie jak strategia UE na rzecz administracji cyfrowej oraz plan działania na rzecz gospodarki społecznej. Komisja Europejska nie zawsze podaje szczegółowe informacje na temat tego, w jaki sposób kwestie związane z niepełnosprawnością zostaną uwzględnione w tych strategiach. Konieczne jest przedstawienie dokładniejszych wyjaśnień, w jaki sposób KE zamierza to zrobić.

2.8. EKES wyraża zastrzeżenia w stosunku do działań wspierających państwa członkowskie we wdrażaniu konwencji haskiej z 2000 r., która mogłaby kolidować z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych w takich kwestiach, jak przymusowe leczenie i przymus w procedurach medycznych. Należy zająć się tym zagadnieniem przy udziale organizacji osób z niepełnosprawnościami, zanim KE podejmie jakiegokolwiek dalsze działania.

2.9. Komitet uważa, że strategia może przynieść rzeczywiste zmiany, ale zależy to wyłącznie od tego, na ile właściwie zostanie ona wdrożona i na ile ambitne będą poszczególne działania. Jeśli KE i państwa członkowskie nie wykażą się ambicją w dążeniu do działań stanowiących wyzwanie dla status quo, wdrożenie strategii może nie spełnić oczekiwań ponad 100 mln osób z niepełnosprawnościami w UE.

2.10. EKES wzywa ruch osób z niepełnosprawnościami do proaktywnego zaangażowania się w dążenie do tego, by wdrożenie strategii spełniło oczekiwania. Sama strategia nie przyniesie rzeczywistych zmian dla osób z niepełnosprawnościami, ale w nadchodzącym dziesięcioleciu znaczenie będzie miał każdy z jej elementów.

3. Dostępność i korzystanie z praw UE

3.1. W rozdziałach drugim i trzecim strategii omówiono działania związane z dostępnością i korzystaniem z praw UE. Do głównych działań należą następujące kwestie:

3.1.1. Inicjatywa przewodnia polegająca na utworzeniu centrum zasobów o nazwie AccessibleEU. Zgromadzi ona krajowe organy odpowiedzialne za wdrażanie i egzekwowanie przepisów dotyczących dostępności oraz ekspertów i specjalistów w dziedzinie dostępności, umożliwi wymianę dobrych praktyk, opracowanie narzędzi i norm ułatwiających wdrażanie prawa Unii. Jest to zgodne z postulatem EKES-u dotyczącym powołania Europejskiej Rady ds. Dostępności. KE powinna wyjaśnić, w jaki sposób centrum to będzie finansowane, a także w jaki sposób zapewniony zostanie jego personel oraz jak zamierza dotrzeć do ekspertów w dziedzinie dostępności, osób mających doświadczenie w kwestiach dostępności i organizacji osób z niepełnosprawnościami.

3.1.2. Wprowadzenie do końca 2023 r. europejskiej karty osoby niepełnosprawnej, która będzie uznawana we wszystkich państwach członkowskich. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że jest to bezpośrednia odpowiedź na wezwanie, które zawarł w swojej opinii z 2019 r.⁽⁵⁾ Powodzenie tej inicjatywy będzie zależeć od zakresu uprawnień, jakie daje karta, oraz od tego, czy wszystkie państwa członkowskie zgodzą się na jej pełne wdrożenie. EKES wzywa KE, aby podeszła ambitnie do karty osoby niepełnosprawnej, biorąc pod uwagę, że będzie to jeden z kluczowych rezultatów strategii i punkt odniesienia, na podstawie którego wiele osób będzie mierzyć jej powodzenie.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41, Dz.U. C 56 z 16.2.2021, s. 36.

3.1.3. Ocena stosowania dyrektywy w sprawie dostępności stron internetowych oraz ustalenie, czy dyrektywa ta powinna zostać poddana przeglądowi. Ocena ta jest okazją do przeanalizowania, czy wspomniane przepisy są dostosowane do celu w coraz bardziej cyfrowym sektorze publicznym, zwłaszcza po pandemii COVID-19. EKES uważa, że Komisja Europejska nie powinna wyłączać z zakresu stosowania dyrektywy niektórych stron internetowych (np. szkół, przedszkoli i żłobków), ponieważ ich wyłączenie może mieć negatywny wpływ na osoby z niepełnosprawnościami, które mogą korzystać z tych usług publicznych wyłącznie za pośrednictwem narzędzi cyfrowych. Oczekujemy również dokładniejszego wyjaśnienia, jakie działania zostaną podjęte w przypadku państw członkowskich, które nie spełniają wymogów dyrektywy.

3.1.4. Przegląd szeregu obowiązującego prawodawstwa, a mianowicie ram legislacyjnych dotyczących charakterystyki energetycznej budynków, w tym ich wpływu na poprawę dostępności w wyniku wymogów dotyczących renowacji; ram regulacyjnych dotyczących praw pasażerów; rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013⁽⁶⁾ w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej w celu zwiększenia dostępności; oraz pakietu na rzecz mobilności w miastach. EKES wyraża rozczarowanie, że KE nie zaproponowała ambitniejszych działań opartych na twardym prawodawstwie, ale z zadowoleniem zauważa, że jego wezwanie do działania w zakresie dostępności środowiska zabudowanego i transportu nadało kształt strategii. EKES wzywa KE, aby ambitnie podeszła do wprowadzenia poprawek i opowiedziała się za przyjęciem zdecydowanych środków w zakresie dostępności.

3.1.5. Wprowadzenie przewodnika dotyczącego dobrych praktyk wyborczych w zakresie udziału osób z niepełnosprawnościami w procesie wyborczym oraz współpraca z państwami członkowskimi, europejską siecią współpracy ds. wyborów i Parlamentem Europejskim w celu zagwarantowania praw politycznych osobom z niepełnosprawnościami, w tym biernego prawa wyborczego i uzyskiwania dostępnych informacji. KE uwzględni również potrzeby osób z niepełnosprawnościami w kompendium na temat e-głosowania i będzie wspierać włączające, demokratyczne uczestnictwo. To ważne, aby KE ściśle współpracowała z Parlamentem Europejskim w celu zapewnienia, by następne wybory w UE były dostępne, a UE będzie służyć za przykład.

4. Godziwa jakość życia i równe uczestnictwo

4.1. W rozdziałach czwartym i piątym strategii przedstawiono działania związane z jakością życia i równością. Do głównych działań należą następujące kwestie:

4.1.1. Inicjatywa przewodnia dotycząca wytycznych w zakresie niezależnego życia wydanych dla państw członkowskich, której celem jest poprawa niezależnego życia i włączenia społecznego. EKES uważa, że jest to inicjatywa o potencjalnie kluczowym znaczeniu. Jej wpływ będzie zależeć od jasnej i ścisłej definicji tego, czym jest opieka instytucjonalna, dlaczego należy jej unikać oraz co oznaczają inwestycje w usługi świadczone na poziomie społeczności lokalnych i niezależne życie. Wytyczne należy opracować przy współudziale osób z niepełnosprawnościami i reprezentujących je organizacji.

4.1.2. Ramy usług społecznych w celu poprawy świadczenia usług dla osób z niepełnosprawnościami oraz zwiększenia atrakcyjności miejsc pracy w tej dziedzinie. EKES uważa, że ramy te powinny koncentrować się nie tylko na tym, jak podnieść atrakcyjność sektora usług społecznych pod względem wynagrodzenia i warunków pracy, ale także zagwarantować, że dostawcy usług zostaną odpowiednio przeszkoleni w zakresie udzielania wsparcia, kierując się decyzjami użytkowników usług i przyjmując podejście skoncentrowane na osobie i oparte na prawach człowieka.

4.1.3. Nowy pakiet dotyczący sytuacji osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy. W ramach tego pakietu KE będzie również dążyć do tego, aby państwa członkowskie ściśle stosowały prawa określone w dyrektywie w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy i w 2021 r. przedstawi sprawozdanie na temat jej zastosowania. KE będzie również nadzorować opracowanie w 2021 r. planu działania na rzecz gospodarki społecznej, w tym możliwości dotyczących osób z niepełnosprawnościami i ich integracji na otwartym rynku pracy. Osoby z niepełnosprawnościami napotykają wiele przeszkód w dostępie do zatrudnienia. EKES wyraża przekonanie, że KE musi jasno określić istniejące bariery oraz wyznaczyć te, którymi należy się jak najszybciej zająć, a także jasno określić, w jaki sposób pandemia związana z COVID-19 pogorszyła sytuację w tym względzie. EKES zaleca, by opracowanie pakietu zostało poprzedzone badaniami lub sondażem, na podstawie których można będzie poznać oczekiwania osób z niepełnosprawnościami i reprezentujących je organizacji odnośnie do działań, które należy podjąć. Komitet uważa również, że pakiet dotyczący zatrudnienia powinien koncentrować się na możliwości dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia na otwartym rynku pracy, w tym w ramach gospodarki społecznej i modeli zatrudnienia skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, zapobiegając dalszemu wykluczeniu osób z niepełnosprawnościami, a zwłaszcza docierając do kobiet i młodych osób z niepełnosprawnościami poszukujących pracy. Celem powinno być nie tylko poprawa wskaźników zatrudnienia, ale także umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami poprawę ich statusu społecznego i dobrobytu finansowego poprzez pracę zarobkową.

⁽⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE (Dz.U. L 348 z 20.12.2013, s. 1).

4.1.4. Badanie przeprowadzone w 2022 r. poświęcone ochronie socjalnej i usługom dla osób z niepełnosprawnościami, a następnie wytyczne mające na celu wsparcie państw członkowskich w przeprowadzeniu reformy ochrony socjalnej, ukierunkowanej na ramy oceny niepełnosprawności. Badanie powinno koncentrować się na usługach socjalnych będących podstawą zapewnienia godnego życia osobom z niepełnosprawnościami, a także na roli ich rodzin i osób sprawujących nad nimi opiekę. W wytycznych należy zatem położyć nacisk na to, że usługi muszą zaspokajać indywidualne potrzeby osób z niepełnosprawnościami, że muszą być świadczone w obrębie społeczności lokalnej, a nie w odosobnionych placówkach, i że muszą im towarzyszyć odpowiednie świadczenia z tytułu niepełnosprawności. Ważne jest, aby wytyczne dotyczące reformy ochrony socjalnej uwzględniały zwiększone koszty utrzymania osób z niepełnosprawnościami i skłaniały państwa członkowskie do większej elastyczności w umożliwianiu osobom z niepełnosprawnościami zachowanie zasiłków z tytułu niepełnosprawności niezależnie od ich dochodów, dochodów ich współmałżonków lub partnerów. Osoby z niepełnosprawnościami powinny mieć możliwość poszukiwania pracy, mieszkania z partnerem lub zawarcia z nim związku małżeńskiego nie ponosząc przy tym konsekwencji finansowych.

4.1.5. Strategia szkoleniowa dla pracowników wymiaru sprawiedliwości, ze szczególnym uwzględnieniem prawodawstwa UE w zakresie niepełnosprawności, w tym Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Obejmuje ona analizę zabezpieczeń proceduralnych dla osób dorosłych szczególnej troski w postępowaniu karnym oraz pozwoli ocenić zapotrzebowanie na wnioski ustawodawcze dotyczące wsparcia i ochrony dorosłych szczególnej troski zgodnie ze strategią w zakresie praw ofiar. Komisja Europejska prześle również państwom członkowskim wytyczne dotyczące dostępu osób z niepełnosprawnościami do wymiaru sprawiedliwości w UE. Będzie wspierać państwa członkowskie w zwiększaniu udziału osób z niepełnosprawnościami jako wysoko wykwalifikowanych pracowników w systemie wymiaru sprawiedliwości. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycje nawiązujące do zaleceń, które przedstawił w swojej opinii ⁽⁷⁾. Wyraża także satysfakcję, że Komisja Europejska zwróci się do Agencji Praw Podstawowych o zbadanie sytuacji osób z niepełnosprawnościami mieszkających w placówkach opiekuńczych pod kątem przemocy, nadużyć i tortur. Działania te powinny także dostarczyć wskazówek, w jaki sposób zapewnić, by osobom z niepełnosprawnościami nie odmawiano prawa do korzystania z wymiaru sprawiedliwości ani nie narażano ich na opóźnienia z powodu kwestii dostępności, braku zdolności prawnej, braku wsparcia w zakresie wspieranego podejmowania decyzji lub braku pomocy w komunikowaniu się, takiej jak tłumaczenie ustne na język migowy. Dobre praktyki w zakresie wspieranego podejmowania decyzji należy zebrać zgodnie z art. 12 i 13 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Użyteczne mogłoby okazać się również zbadanie, w jaki sposób państwa członkowskie wdrożyły zalecenie Komisji z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie gwarancji procesowych dla osób wymagających szczególnego traktowania podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym ⁽⁸⁾.

4.1.6. Szereg działań w dziedzinie edukacji. Obejmują one wsparcie dla państw członkowskich w zakresie zabezpieczenia technologii wspomagających oraz zapewnienia dostępnego cyfrowego środowiska nauczania i treści w ramach planu działania na rzecz edukacji cyfrowej na lata 2021–2027. KE proponuje również zestaw narzędzi do włączenia we wczesnej edukacji i opiece nad dzieckiem, zawierający specjalny rozdział poświęcony dzieciom z niepełnosprawnościami. Pomoże też państwom członkowskim w dalszym rozwijaniu systemów kształcenia nauczycieli, aby zaradzić niedoborom kadry nauczycielskiej specjalizującej się w kształceniu osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz umożliwić wszystkim pracownikom oświaty nabycie umiejętności niezbędnych w kontekście różnorodności i edukacji włączającej. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja Europejska uznała rolę, jaką UE może odegrać w promowaniu edukacji włączającej, a zwłaszcza e-learningu, gdyż podczas pandemii COVID-19 uczniowie z niepełnosprawnościami napotkali wiele problemów związanych z dostępnością. Komitet pragnie jednak podkreślić, że działania w zakresie szkoleń dla nauczycieli specjalizujących się w nauczaniu osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych powinny również koncentrować się na szkoleniu nauczycieli pracujących w szkolnictwie powszechnym, aby mogli oni zapewnić nauczanie włączające w klasie. Komisja Europejska powinna promować powszechne kształcenie włączające i zachęcać państwa członkowskie do delegowania pedagogów specjalizujących się w nauczaniu osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych do placówek edukacji włączającej. Należy również zwiększyć nakłady na poradnictwo zawodowe dla osób z niepełnosprawnościami w systemach edukacji i poprawić jego jakość.

4.1.7. W dziedzinie sztuki i kultury, sportu, wypoczynku i rekreacji sprzyjających włączeniu społecznemu, w tym turystyki, strategia zwiększy uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami, działając na wielu frontach, a mianowicie poprzez: współpracę z organizacjami sportowymi o charakterze ogólnodostępnym i dostosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, wspieranie działalności artystycznej twórców z niepełnosprawnościami oraz wykorzystanie funduszy UE w celu zwiększenia dostępności miejsc dziedzictwa kulturowego i wydarzeń artystycznych dla osób z niepełnosprawnościami.

4.1.8. EKES wyraża ubolewanie, że strategia nie zawiera ambitnych założeń dotyczących przyjęcia horyzontalnej dyrektywy w sprawie niedyskryminacji, której przyjęcie blokowano w Radzie przez ostatnie dziesięć lat. Nie istnieją żadne realne plany przewyżczenia tej blokady ani zaproponowania alternatywnych rozwiązań, gdyby Radzie nie udało się osiągnąć porozumienia.

4.1.9. EKES oczekuje również, że więcej uwagi zostanie poświęcone kwestiom zdrowotnym. W strategii skoncentrowano się na planie walki z rakiem, co należy przyjąć z zadowoleniem, lecz bardzo ogólnikowo potraktowano kwestie zdrowia psychicznego, dostępności informacji dotyczących zdrowia oraz zapewnienia opieki zdrowotnej osobom z niepełnosprawnościami, które nadal przebywają w zakładach opieki.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 378 z 24.12.2013, s. 8.

5. Promowanie praw osób z niepełnosprawnościami na świecie

5.1. W rozdziale szóstym strategii przedstawiono działania związane z promowaniem praw osób z niepełnosprawnościami na całym świecie. Do głównych działań należą następujące kwestie:

5.1.1. Skuteczniejsze gromadzenie danych przez UE na temat osób z niepełnosprawnościami w ramach pomocy humanitarnej finansowanej przez UE, na przykład poprzez zachęcanie do korzystania z krótkiego zestawu pytań Grupy waszyngtońskiej. Jest to doskonała propozycja, która stanowi odpowiedź na postulaty zgłaszane już wcześniej przez EKES. Komitet oczekuje poprawy gromadzenia danych zdezagregowanych na wszystkich frontach, zwłaszcza w odniesieniu do osób przebywających w zakładach opieki. UE powinna także wspierać wdrażanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych i działać na rzecz jej ratyfikacji na całym świecie.

5.1.2. Aktualizacja zestawu narzędzi dotyczących „podejścia opartego na prawach człowieka, uwzględniającego wszystkie prawa człowieka na potrzeby unijnej współpracy na rzecz rozwoju” w 2021 r. Należy ją przeprowadzić nie tylko we współpracy z organizacjami osób z niepełnosprawnościami w UE, ale także z krajowymi i lokalnymi organizacjami osób z niepełnosprawnościami w państwach, w których dokonywane są inwestycje.

5.1.3. Zapewnienie systematycznego korzystania ze wskaźnika niepełnosprawności Komitetu Pomocy Rozwojowej OECD, aby śledzić inwestycje sprzyjające włączeniu osób z niepełnosprawnościami w celu ukierunkowanego monitorowania funduszy UE. EKES z dużym zadowoleniem przyjmuje fakt, że sugestia ta, którą zawarł w swojej opinii SOC/616⁽⁹⁾, została uwzględniona.

6. Realizacja strategii i wzór do naśladowania

6.1. W rozdziałach siódmym i ósmym strategii omówiono działania związane z realizacją strategii oraz sposób, w jaki Komisja Europejska zmieni swoją strukturę i sposób pracy, aby osiągnąć ten cel. Do głównych działań należą następujące kwestie:

6.1.1. Coroczna wymiana opinii z EKES-em. Komitet z satysfakcją odnotowuje, że jego udział we wdrażaniu strategii nabierze formalnego charakteru i oczekuje na tę stałą, zorganizowaną współpracę. Z zadowoleniem przyjmuje również fakt, że KE będzie też organizować regularne spotkania wysokiego szczebla z Parlamentem Europejskim, Radą i ESDZ, z udziałem przedstawicieli organizacji osób z niepełnosprawnościami.

6.1.2. Ustanowienie platformy ds. niepełnosprawności, która zastąpi Grupę Wysokiego Szczebla ds. Niepełnosprawności. Platforma ma wspierać wdrażanie strategii, a także krajowych strategii w sprawie niepełnosprawności. W skład platformy wejdą krajowe punkty kontaktowe Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, organizacje osób z niepełnosprawnościami oraz Komisja Europejska. Platforma będzie stanowić forum do dyskusji na temat ocen ONZ dotyczących wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych przez państwa członkowskie. EKES wiąże wielkie nadzieje z tą nową strukturą, która zapowiada się jako bardziej otwarta i przejrzysta w porównaniu z Grupą Wysokiego Szczebla.

6.1.3. Odnowiona strategia w zakresie zasobów ludzkich mająca na celu zwiększenie rekrutacji i perspektywy zawodowych pracowników z niepełnosprawnościami, w tym „Biuro ds. Różnorodności i Włączenia”, którego zadaniem będzie nadzór nad opracowywaniem i wdrażaniem działań na rzecz różnorodności i włączenia społecznego we wszystkich służbach KE. EKES uważa, że jest to jedno z najbardziej obiecujących działań w ramach strategii i ma nadzieję, że zaowocuje ono rzeczywistym wzrostem zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucjach UE. Z zadowoleniem przyjmuje także fakt, że Komisja Europejska zaktualizuje ukierunkowaną strategię komunikacji i kontaktów zewnętrznych EPSO oraz wzmocni sprawozdawczość kierowników wszystkich służb Komisji Europejskiej w zakresie różnorodności i racjonalnych usprawnień dla pracowników z niepełnosprawnościami.

6.1.4. Poprawa dostępności wszystkich usług KE w zakresie komunikacji audiowizualnej i projektowania graficznego do 2023 r. Komitet z aprobatą przyjmuje to działanie i zwraca się do KE o współpracę z ekspertami ds. dostępności w celu zapewnienia jak najwyższego jej poziomu.

6.1.5. Zagwarantowanie dostępności wszystkich nowo oddanych do użytku budynków KE. Komisja Europejska zapewni również możliwość wstępu do miejsc, w których odbywać się będą wydarzenia organizowane przez KE, oraz zagwarantuje, że do 2030 r. wszystkie budynki KE będą spełniały europejskie normy dostępności. EKES wzywa KE do bezzwłocznego wywiązania się z tego zadania.

6.1.6. Opracowanie strategii gromadzenia danych, która pozwoli ukierunkować państwa członkowskie i przeanalizować istniejące źródła danych i wskaźniki, w tym dane administracyjne. EKES podkreśla potrzebę gromadzenia danych zdezagregowanych, z ewentualnym wykorzystaniem krótkiego zestawu pytań Grupy waszyngtońskiej, o czym wspomniano już w strategii.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41.

6.1.7. Opublikowanie ram monitorowania celów i działań tej strategii, a następnie opracowanie nowych wskaźników niepełnosprawności i opublikowanie w 2024 r. sprawozdania na temat strategii, w którym ocenie zostanie poddana aktualna sytuacja i, w razie potrzeby, zaktualizowane zostaną jej cele i działania. EKES, zwłaszcza za pośrednictwem Grupy ds. Niepełnosprawności EKES-u, jest gotów wspierać Komisję Europejską w opracowywaniu tych ram, przy udziale organizacji osób z niepełnosprawnościami. Komitet wyraża zadowolenie, że wyznaczono datę sprawozdania z realizacji strategii, tak aby umożliwić Komisji Europejskiej skorygowanie wszelkich niedociągnięć w okresie jej obowiązywania.

Bruksela, dnia 7 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
